Marius Petkus

Kartenos senkapis

2013 m. Kartenos miestelyje vyko žvalgomieji tyrimai. Kartena pirmą kartą paminėta 1253 m. Livonijos ordino ir Kuršo vyskupo žemių dalybų akte, ji priskirta Ceklio žemei. Kartena žinoma kaip svarbus žemaičių gynybinis kompleksas. Nuo 1568 m. minimas Kartenos kaimas. 1599 m. įsikūrė Kartenos dvaras, 1611 m. pastatyta evangelikų reformatų bažnyčia, 1634 m. – pirmoji katalikų bažnyčia. I. Jablonskis senkapio teritorijoje lokalizuoja 1611 m. M. Valančiaus paminėtą kalvinų bažnyčią, o anksčiau statybų metu rastus kaulus sieja su šventoriaus palaidojimais (*LIIR*, f. 1, b. 1360, p. 3–7). Iki 1940 m. planuojamoje tirti teritorijoje stovėjo Kartenos bažnyčios klebono ir kunigų gyvenamasis namas, šalia buvo klebonijos ūkiniai pastatai ir kiemas („polverkas“). Klebonijos ūkis buvo nacionalizuotas 1940 m. ir įkurtas J. Žemaitės kolūkis. Dabar šiuose pastatuose veikia UAB „Geralda“.

1987 m. senkapio teritorijoje tyrinėjo I. Jablonskis (*LIIR*, f. 1, b. 1360). Tyrimų metu buvo ištirtos trys 5x2 m dydžio perkasos. Perkasoje 1 fiksuotas 55 cm storio XX a. statybų metu susidaręs sluoksnis, po juo aptiktas 30–40 cm storio dirvožemis. Perkasoje 2 po 30–35 cm storio griuvenų sluoksniu rastas 40–50 cm storio sluoksnis su XVI–XVII a. keramika. Perkasoje 3 aptiktas tik 20 cm storio tamsaus grunto sluoksnis.

2013 m. žvalgomųjų tyrimų metu planuojamose užstatyti sklypų dalyse, kurių bendras plotas apie 1805 m^2, ištirtos 6 5x2 m dydžio perkasos (60 m^2 plotas). Perkasose 1, 2 aptikti mažiausiai 8 griautiniai žmonių kapai. ***Perkasoje 1*** nukasus velėnos ir paviršinio dirvožemio bei XX a. supiltinius sluoksnius, kurių storis siekia 40 cm, fiksuotas juodos žemės sluoksnis – buvęs žemės paviršius. 65 cm gylyje atidengtos 5 kapų duobės. Visiškai ištirti du iš jų (1, 2 pav.).

1 pav. Kapas 1 perkasoje 1 iš ŠV. M. Petkaus nuotr.
Fig. 1. Trench 1, burial 1, as seen from the NW.

2 pav. Kapas 2 perkasoje 1 iš ŠV. M. Petkaus nuotr.
Fig. 2. Trench 1, burial 2, as seen from the NW.

Kapo 1 duobė išryškėjo 60–65 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus (H_{abs}25,12 m). Ji buvo stačiakampio užapvalintais galais formos, 1,95 m ilgio ir 76 cm pločio, užpildyta pilku smėliu. Kapas orientuotas PR–ŠV kryptimi. Duobė įgilinta iki 1,23 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus. Į įžemį kapas įkastas vos 5 cm (kapo dugno H_{abs}24,80 m). Mirusysis palaido-

3 pav. Kape 2 aptikta sidabrinė moneta. M. Petkaus nuotr.
Fig. 3. The silver coin discovered in burial 2.

tas aukštielninkas, rankos sudėtos dubens srityje, kojos ištiestos. Karstas neišlikęs, tačiau įžemyje matomas jo kontūras, kuris yra 1,9 m ilgio ir 66 cm pločio. Ties rankomis aptiktas žalvarinis žiedas. Kapo datavimas neaiškus. Antropologinių tyrimų duomenimis, kape palaidota 35–40 m. amžiaus moteris.

Kapo 2 duobė išryškėjo 60–65 cm gylyje (H_{abs} 25,15 m). Duobė stačiakampio užapvalintais galais formos, 1,68 m ilgio ir 1,01 m pločio ŠR dalyje bei 76 cm pločio PV dalyje, užpildyta pilku smėliu. Visiškai atidengus kapo duobę paaiškėjo, kad kape palaidoti du mirusieji, o kapas orientuotas ŠV–PR kryptimi. Kapo duobės gylis apie 98 cm. Į įžemį kapas įgilintas 3–4 cm (kapo dugno H_{abs} 24,97 m). Vienas iš mirusiųjų palaidotas aukštielninkas, jo galva pasukta ir palenkta į kito mirusiojo pusę, rankos sudėtos viena ant kitos pilvo srityje, kojos ištiestos. Kitas mirusysis palaidotas aukštielninkas, galva apversta, rankų padėtis neaiški. Mirusiojo viena koja ištiesta, kita sulenkta per kelį ir uždėta ant kitos kojos. Karstas lentinis. Mediena išlikusi labai fragmentiškai. Kape pirmojo mirusiojo kojų srityje aptiktas peiliukas bei geležinė segė. Išrenkant kaulus taip pat rastas Žygimanto Vazos sidabrinis Lenkijos grašis (1587–1632 m.) (3 pav.).

Perkasose 3–6 archeologiškai vertingų sluoksnių, struktūrų ar radinių neaptikta. Po velėnos, paviršinio dirvožemio bei XX a. supiltiniais sluoksniais, kurių storis svyruoja nuo 55 cm iki 1 m, atidengtas juodos žemės sluoksnis (buvęs žemės paviršius). Įžemis perkasose fiksuotas 0,5–1,5 m gylyje.

Kartena cemetery

During a 2013 field evaluation, six 5x2 m trenches (a total of 60 m^2) were excavated in an area of about 1805 m^2. At least eight burials were discovered in trenches 1–2. Two burials, 1 and 2, were completely excavated. Burial 1 contained one individual (Fig. 1). One bronze ring was discovered in the area of the hands. The burial's dating is not clear. According to anthropological tests analysis, the individual was a 35–40 year-old female. Burial 2 contained two individuals (Fig. 2). A metal knife and an iron brooch were discovered in the leg area of the first. In collecting the bones, a Sigismund III Vasa silver Polish groat (1587–1632) was also found (Fig. 3). No archaeologically valuable layers, structures, or finds were discovered in trenches 3–6. A layer of black soil (possible the former ground's surface) was unearthed under the sod, the upper top soil layers, and 20th-century fill layers. Sterile soil was recorded at a depth of 0.5–1.5 from the existing ground's surface in the trenches.

Ignas Sadauskas

Vienuolių trinitorių kapinės Vilniuje, Antakalnio gatvėje 25

2013 m. KPA atliko detaliuosius ir žvalgomuosius archeologinius tyrimus bei žvalgymus Vilniuje, Antakalnio g. 25, suprojektuoto penktojo ligoninės pastato (skalbyklos) (UK 17355) priestato vietoje, būsimo garažo vietoje, pastato